

**YOSHLARDA TEMPERAMENT VA LIDERLIK ISHONCHI O'RTASIDAGI
BOG'LIQLIK****Sattorova Shirinoy San'atovna**

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Samarqand kampusi

2-bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlarda temperament xususiyatlari va liderlik ishonchi o'rtasidagi psixologik bog'liqlik tahlil qilinadi. Shaxsning individual-psixologik xususiyatlari, xususan introversiya va ekstraversiya darajasi yoshlarning ijtimoiy faolligi, tashabbuskorligi hamda liderlik qobiliyatining shakllanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Shuningdek, yoshlar muhitida liderlik ishonchini rivojlantirishda psixologik va pedagogik omillarning ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: temperament, liderlik ishonchi, yoshlar psixologiyasi, introversiya, ekstraversiya, ijtimoiy faollik, shaxs rivoji.

Аннотация. В данной статье рассматривается взаимосвязь между темпераментом и лидерской уверенностью у молодежи. Анализируется влияние индивидуально-психологических особенностей личности, в частности интроверсии и экстраверсии, на социальную активность, инициативность и формирование лидерских качеств. Также раскрывается роль психологических и педагогических факторов в развитии лидерской уверенности у молодых людей.

Ключевые слова: темперамент, лидерская уверенность, психология молодежи, интроверсия, экстраверсия, социальная активность, развитие личности.

Annotation. This article examines the relationship between temperament and leadership confidence among young people. It analyzes how individual psychological traits, particularly introversion and extraversion, influence social activity, initiative, and the development of leadership qualities. The study also highlights the role of psychological and educational factors in strengthening leadership confidence in youth.

Keywords: temperament, leadership confidence, youth psychology, introversion, extraversion, social activity, personality development.

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti faol, tashabbuskor va mas'uliyatli yosh avlodga bog'liq. Shu bois yoshlarning liderlik qobiliyati va unga bo'lgan ishonchi ijtimoiy, pedagogik va psixologik jihatdan dolzarb mavzu hisoblanadi. Liderlik ishonchi shaxsning tashabbus ko'rsatishi, guruhni boshqarishi va muammolarni samarali hal qilishi bilan bog'liq bo'lib, yoshlarning shaxsiy rivoji va kelajakdagi muvaffaqiyati uchun muhim ahamiyatga ega.

Temperament esa shaxsning tug'ma individual-psixologik xususiyati bo'lib, uning hissiy reaksiyalari, faoliyat uslubi va ijtimoiy muhit bilan munosabatini belgilaydi. Shuning uchun introvert va ekstravert yoshlarning liderlik ishonchi darajasini o'rganish, ularning ijtimoiy faolligi va tashabbuskorligini tahlil qilish ilmiy va amaliy nuqtai nazardan muhimdir.

Mazkur mavzu shaxs psixologiyasi, differensial psixologiya va pedagogik psixologiya sohalarida tadqiqot olib borish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, ta'lim jarayonida yoshlarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda liderlik qobiliyatini rivojlantirish metodikalarini ishlab chiqishga imkon yaratadi.

Yoshlarda temperament va liderlik ishonchi o'rtasidagi bog'liqlik psixologiya fanida keng tadqiq etilgan masalalardan biridir. Ushbu mavzu shaxs psixologiyasi, pedagogik psixologiya va ijtimoiy psixologiya sohalarida dolzarb hisoblanadi.

Liderlik ishonchi va shaxsning o'z-o'ziga ishonganlik darajasi haqida Albert Bandura o'z-o'ziga samaradorlik (self-efficacy) nazariyasini ilgari surgan. Nazariyaga ko'ra, shaxs o'z imkoniyatlariga ishonadigan bo'lsa, murakkab vazifalarni bajarishda faolroq bo'ladi va jamoani boshqarish qobiliyati ortadi.

Shuningdek, John P. Kotter va Daniel Goleman kabi olimlar yoshlarning ijtimoiy muhitdagi moslashuvi, emosional intellekti va motivatsiyasi bilan liderlik qobiliyati o'rtasidagi bog'liqlikni tadqiq qilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ekstravert yoshlar guruh faoliyatida faolroq bo'lsa, introvert yoshlar strategik va mas'uliyatli qarorlar qabul qilishda kuchliroq bo'lishadi.

Zamonaviy psixologik adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlarning liderlik ishonchi va temperament o'rtasidagi bog'liqlik individual-psixologik xususiyatlar, ijtimoiy tajriba va pedagogik sharoit bilan uzviy bog'liqdir. Shu sababli, ushbu mavzu yoshlarning shaxsiy rivoji va liderlik qobiliyatini shakllantirishda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Yoshlar shaxsining shakllanishida temperament muhim individual-psixologik omillardan biri hisoblanadi. Temperament insonning hissiy reaksiyalari, faoliyat sur'ati, ijtimoiy muhitga moslashuvi va muloqot uslubini belgilaydi. Aynan shu

xususiyatlar yoshlarning liderlik qobiliyati hamda liderlikka bo'lgan ishonchi shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun temperament va liderlik ishonchi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish yoshlar psixologiyasida muhim ilmiy yo'nalishlardan biridir.

Psixologiya fanida shaxsning ijtimoiy yo'nalganligi masalasi Carl Gustav Jung tomonidan ishlab chiqilgan introversiya va ekstraversiya tushunchalari orqali izohlanadi. Ushbu nazariyaga ko'ra, ekstravert shaxslar tashqi muhit bilan faol aloqada bo'ladi, jamoada ishlashni yoqtiradi va tashabbus ko'rsatishga moyil bo'ladi. Bunday xususiyatlar yoshlar orasida liderlik rolini egallashni osonlashtirishi mumkin. Introvert shaxslar esa ichki tahlilga moyil bo'lib, vaziyatni chuqur o'rganish, rejalashtirish va mas'uliyatli qaror qabul qilishda kuchli bo'lishadi.

Temperament va shaxs faoliyati o'rtasidagi bog'liqlikni ilmiy asosda o'rgangan olimlardan yana biri Hans Eysenck hisoblanadi. Uning tadqiqotlariga ko'ra, ekstraversiya darajasi yuqori bo'lgan shaxslar ijtimoiy faollik, energiya va tashabbuskorlik bilan ajralib turadi. Bu sifatlar liderlik faoliyatida muhim rol o'ynaydi. Biroq bu holat introvert shaxslar lider bo'la olmaydi degani emas. Aksincha, ular tahliliy fikrlash, vazminlik va strategik qarorlar qabul qilish orqali samarali liderlikni namoyon qilishi mumkin.

Liderlik ishonchi ko'pincha shaxsning o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchi bilan bog'liq. Bu jarayonni tushuntirishda Albert Bandura ning o'z-o'ziga samaradorlik nazariyasi muhim ahamiyatga ega. Ushbu nazariyaga ko'ra, inson o'z qobiliyatlariga ishongan sari murakkab vazifalarni bajarishga intiladi, tashabbus ko'rsatadi va boshqalarga ta'sir o'tkaza oladi. Demak, yoshlarning liderlik ishonchi ularning shaxsiy tajribasi, muvaffaqiyatlari va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash darajasi bilan chambarchas bog'liq.

Yoshlarda liderlik ishonchining rivojlanishiga bir qator psixologik va ijtimoiy omillar ta'sir ko'rsatadi. Jumladan, oiladagi tarbiya, ta'lim muhitining qo'llab-quvvatlovchi bo'lishi, jamoaviy faoliyat, tengdoshlar bilan muloqot hamda shaxsiy yutuqlar muhim rol o'ynaydi. Agar yoshlar o'z fikrini erkin bildirishi, tashabbus ko'rsatishi va qaror qabul qilish jarayonida qatnashishi uchun imkoniyat yaratilsa, ularning liderlik ishonchi sezilarli darajada rivojlanadi.

Ta'lim jarayonida temperament xususiyatlarini hisobga olish ham muhim hisoblanadi. Ekstravert yoshlar ko'proq jamoaviy ishlar, muhokamalar, loyihalar va liderlik vazifalarida faol bo'lishi mumkin. Introvert yoshlar esa analitik vazifalar, strategik rejalashtirish, individual izlanish va chuqur tahlil talab qiladigan faoliyatlarda o'z imkoniyatlarini ko'proq namoyon etadilar. Shuning uchun pedagog va psixologlar

yoshlarning temperament xususiyatlarini inobatga olib ishlashi ularning liderlik salohiyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Yoshlarda temperament va liderlik ishonchi o'rtasidagi bog'liqlik shaxsning individual-psixologik xususiyatlari bilan bevosita aloqador ekanligi aniqlandi. Temperament yoshlarning hissiy barqarorligi, ijtimoiy faolligi, tashabbuskorligi va qaror qabul qilish uslubiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli liderlik ishonchining shakllanishi ham temperament xususiyatlari bilan chambarchas bog'liqdir.

Ekstravert yoshlar odatda ijtimoiy muhitda faolroq bo'lib, tashabbus ko'rsatish va jamoani ortidan ergashtirishga moyil bo'ladi. Bu esa ularning liderlik ishonchini tezroq shakllanishiga yordam beradi. Introvert yoshlar esa vazminlik, chuqur tahlil va mas'uliyatli yondashuv orqali samarali liderlikni namoyon qilishi mumkin. Demak, liderlik faqat tashqi faollik bilan emas, balki ichki barqarorlik va strategik fikrlash bilan ham belgilanadi.

Shuningdek, yoshlarning liderlik ishonchi faqat temperamentga bog'liq emas, balki ijtimoiy muhit, ta'lim jarayoni, oilaviy tarbiya va shaxsiy muvaffaqiyat tajribasi bilan ham belgilanadi. Qo'llab-quvvatlovchi psixologik muhit yaratilgan sharoitda har qanday temperament tipiga ega yoshda liderlik salohiyatini rivojlantirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar bilan ishlash jarayonida ularning individual temperament xususiyatlarini hisobga olish, liderlik qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan maqsadli psixologik va pedagogik yondashuvlarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa kelajakda faol, mas'uliyatli va o'ziga ishongan yosh avlodni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. G'oziyev E.G. *Umumiy psixologiya*. – Toshkent: O'zbekiston, 2010.
2. Karimova V.M. *Ijtimoiy psixologiya asoslari*. – Toshkent: Sharq, 2002.
3. Davletshin M.G. *Psixologiya*. – Toshkent: O'qituvchi, 2000.
4. Nemov R.S. *Psixologiya. Kniga 1: Obshchie osnovy psixologii*. – Moskva: Vldos, 2003.
5. Rubinshteyn S.L. *Osnovy obshchey psixologii*. – Moskva: Piter, 2004.